

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

*Decizie tradusă și redactată de către Direcția agent guvernamental.
Ea poate suferi modificări de formă.*

SECȚIA A DOUA

DECIZIE

Cererea nr. 31975/15
Iurie DRANICERU
versus Republica Moldova

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a Doua), întrunită la 12 februarie 2019 într-o Cameră compusă din:

Robert Spano, *Președinte*,
Paul Lemmens,
Julia Laffranque,
Valeriu Grițco,
Stéphanie Mourou-Vikström,
Ivana Jelić,
Arnfinn Bårdsen, *judcători*,

și Stanley Naismith, *Grefier al Secției*,

Având în vedere cererea menționată, depusă la 17 iunie 2015,

Având în vedere hotărârea pronunțată în cauza *Shishanov v. Republica Moldova*, nr. 11353/06, la 15 septembrie 2015,

Având în vedere observațiile prezentate de către Guvernul reclamat,

Deliberând, pronunță următoarea decizie:

ÎN FAPT

1. Reclamantul, dl Iurie Draniceru, este un cetățean moldovean, născut în 1971, care locuiește în Ghidighici. El a fost reprezentat în fața Curții de către dl A. Croitor, avocat în Chișinău.

2. Guvernul Republicii Moldova („Guvernul”) a fost reprezentat de către Agentul său.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

A. Circumstanțele cauzei

3. Circumstanțele cauzei, prezentate de către părți, pot fi rezumate după cum urmează.

4. La 30 ianuarie 2014 autoritățile naționale au reținut reclamantul bănuit de huliganism agravat. În ziua următoare, instanța a dispus plasarea acestuia în arest preventiv.

5. La 3 februarie 2014 reclamantul a fost condus la Penitenciarul nr. 13 din Chișinău. El a fost deținut acolo până la 17 decembrie 2014, dată la care instanța a dispus plasarea lui în arest la domiciliu.

6. Potrivit reclamantului, celulele în care a fost deținut – cincisprezece în total – erau suprapopulate. Din cauza numărului insuficient de paturi în celule, uneori deținuții s-ar fi rânduit pentru a dormi. Nu ar fi fost puse la dispoziție saltele și lenjerie de pat. Celulele nu ar fi fost ventilate în mod corespunzător. Codeținuții reclamantului ar fi fumat, expunându-l pe acesta la fumatul pasiv. Celulele nu ar fi fost toate conectate la apeduct. Veceurile nu ar fi fost separate de restul celulelor, fiind situate la doar un metru de la masa la care mâncau și ar fi emanat mirosuri insuportabile. Hrana servită ar fi fost de o calitate foarte proastă, insuficientă și necomestibilă.

7. Potrivit reclamantului, el suferea de o maladie cardio-vasculară, de cefalee permanentă, care ar fi fost cauzate de fumul de țigară prezent în celule, precum și de o afecțiune a urechii. El nu ar fi primit nici un tratament medical pentru a trata aceste maladii.

8. Potrivit unei scrisori din 30 iulie 2014 din partea serviciului de urgență, o echipă medicală s-a deplasat la 24 iulie 2014 pentru a acorda îngrijiri reclamantului. Reclamantul a fost diagnosticat cu distonie neurovegetativă de tip hipertensiv și ar fi primit tratamentul corespunzător.

9. Potrivit unui extras din 16 decembrie 2014 din fișa medicală din cadrul Penitenciarului nr. 13, reclamantul suferea de o tulburare organică de personalitate de tip paranoidă. Era indicat că nu existau date despre vreo maladie cardio-vasculară a reclamantului. Potrivit aceluiași extras, reclamantul a primit îngrijiri ori de câte ori era necesar sau solicitat, iar starea lui de sănătate era considerată ca fiind satisfăcătoare.

B. Legislația și actele naționale pertinente

10. La 20 iulie 2017 Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Legea nr. 163 pentru modificarea și completarea unor acte legislative (Legea nr. 163), care prevedea la articolul II introducerea unor prevederi noi în Codul de procedură penală, în legătură cu hotărârea pronunțată de către Curte în cauza *Shishanov v. Republica Moldova* (nr. 11353/06, 15 septembrie 2015). La 20 octombrie 2017 această lege a fost publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova. Ea prevedea, printre altele, instituirea unor noi remedii preventive și compensatorii în cazuri de detenție în condiții inadecvate.

Prevederile cu referire la aceste remedii urmau să intre în vigoare la 1 ianuarie 2019.

11. La 29 noiembrie 2018 Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Legea nr. 272 pentru modificarea unor acte legislative (Legea nr. 272), care, printre altele, a substituit unele prevederi din Legea nr. 163 și Codul de procedură penală. La 12 decembrie 2018 Legea nr. 272 a fost publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova. În particular, ea a modificat o parte din prevederile Legii nr. 163 cu referire la remediu preventiv și compensatoriu. Prevederile legale cu privire la aceste remedii au intrat în vigoare la 1 ianuarie 2019. Printr-o scrisoare din 22 ianuarie 2019, Guvernul a informat Curtea despre aceste evoluții.

12. Prevederile Codului de procedură penală relevante speței, modificate prin Legile nr. 163 și 272, stabilesc următoarele:

„**Articolul 385.** Chestiunile pe care trebuie să le soluționeze instanța de judecată la adoptarea sentinței

(...)

4) Dacă, în cursul urmăririi penale sau judecării cauzei, s-au constatat încălcări care au afectat grav drepturile inculpatului (...), instanța examinează posibilitatea reducerii pedepsei inculpatului drept compensare pentru aceste încălcări.

5) În cazul constatării încălcării drepturilor privind condițiile de detenție, garantate de art.3 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, conform jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, reducerea pedepsei se va calcula în felul următor: două zile de închisoare pentru o zi de arest preventiv.

6) În cazul în care condamnatul s-a aflat în arest preventiv, în condițiile specificate la alin. (5), nu mai puțin de 3 luni până la numirea cauzei spre judecare, la stabilirea, în calitate de pedeapsă principală, a muncii neremunerate în folosul comunității, a amenzii sau a privării de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate, acesta este liberat de executarea pedepsei de către instanța de judecată.

(...)”

„**Articolul 473².** Plângerea împotriva administrației instituției penitenciare referitoare la condițiile de detenție care afectează grav drepturile condamnatului sau ale prevenitului

1) Plângerea împotriva administrației instituției penitenciare referitoare la condițiile de detenție care, conform jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, afectează drepturile condamnatului sau ale prevenitului, garantate de Articolul 3 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, poate fi înaintată de către condamnat sau prevenit, personal sau prin intermediul unui avocat, la instanța de judecată în a cărei rază teritorială se află instituția penitenciară în care se deține condamnatul sau prevenitul ori, după caz, din care a fost eliberat.

2) Plângerea referitoare la condițiile de detenție menționate la alin. (1) trebuie să conțină datele privind perioada și locul detenției, precum și descrierea detaliată a condițiilor materiale care afectează grav drepturile condamnatului sau ale prevenitului, cu solicitarea de a obliga administrația instituției penitenciare să înlăture condițiile materiale contestate. La plângere pot fi anexate explicațiile altor condamnați sau preveniți, copiile plângerilor anterioare, adresate administrației instituției penitenciare sau autorităților de supraveghere, și răspunsurile lor, alte probe relevante. Concomitent

cu depunerea plângerii, se expediază o copie a acesteia, cu anexarea materialelor respective, către organul care pune în executare sentința sau încheierea.

3) Condamnații care au fost deținuți cel puțin 10 zile în condiții contrare prevederilor Articolul 3 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (...), pot solicita, cu titlu de despăgubiri, reducerea pedepsei.

4) În cazul în care partea neexecută din pedeapsă nu permite deducerea integrală a reducerii pedepsei sau perioada încălcării condițiilor de detenție este mai mică de 10 zile, în privința perioadei rămase condamnatul poate solicita despăgubire în valoare bănească.

5) Plângerea referitoare la condițiile de detenție care afectează grav drepturile condamnatului sau ale prevenitului se depune pe parcursul detenției în condiții contrare prevederilor Articolul 3 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale sau în termen de 6 luni de la data când nu mai sânt deținuți în astfel de condiții, dar nu mai târziu de 4 luni de la eliberarea lor din locul de detenție.

Articolul 473³. Examinarea plângerii referitoare la condițiile de detenție care afectează grav drepturile condamnatului sau ale prevenitului și sarcina probațiunii

1) Plângerea referitoare la condițiile de detenție care afectează grav drepturile condamnatului sau ale prevenitului se examinează de către judecătorul de instrucție, cu participarea [acestuia], și, după caz, a avocatului și a reprezentantului administrației instituției penitenciare.

2) Sarcina probațiunii lipsei de încălcare a condițiilor de detenție invocate de condamnat sau prevenit și a lipsei suportării unui prejudiciu moral îi revine reprezentantului administrației instituției penitenciare.

3) Pentru examinarea plângerii, reprezentantul administrației instituției penitenciare prezintă instanței de judecată în scris, în termen de 10 zile, un raport în care răspunde la toate pretențiile invocate de condamnat sau prevenit în plângere, cu menționarea măsurilor întreprinse pentru înlăturarea condițiilor de detenție contestate, dacă asemenea măsuri au fost întreprinse. Copia raportului și a materialelor anexate la acesta se înmânează condamnatului sau, după caz, prevenitului care a depus plângerea de către reprezentantul administrației instituției penitenciare.

4) Termenul maxim de examinare a plângerii referitoare la condițiile de detenție care afectează grav drepturile condamnatului sau ale prevenitului este de 3 luni.

Articolul 473⁴. Soluția instanței de judecată

1) La evaluarea condițiilor de detenție, instanța de judecată dă apreciere atât probelor prezentate de părți, cât și rapoartelor instituțiilor naționale și internaționale în domeniu.

2) La evaluarea condițiilor de detenție, instanța de judecată ține cont de efectele cumulative ale condițiilor generale raportate la caracteristicile individuale respective ale condamnatului sau ale prevenitului, precum și de perioada în care [acesta] a fost deținut în condițiile contestate.

3) În urma constatării faptului că condamnatul sau prevenitul a fost deținut în condiții contrare prevederilor Articolul 3 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, instanța de judecată obligă administrația instituției penitenciare să înlătore condițiile precare de detenție, stabilindu-i un termen concret, care nu va depăși 15 zile, după expirarea căruia instituția penitenciară informează instanța de judecată despre executarea încheierii.

4) În cazul constatării circumstanțelor prevăzute la art. 473² alin. (3), instanța de judecată dispune reducerea pedepsei condamnatului, calculând-se de la 1 la 3 zile de reducere pentru 10 zile de detenție în condiții precare calculate cumulativ.

5) În cazul constatării circumstanțelor prevăzute la art. 473² alin. (3), instanța de judecată dispune reducerea pedepsei în condițiile alin. (4) din prezentul articol, iar în privința perioadei rămase, dispune, cu titlu de despăgubire, încasarea în favoarea condamnatului a sumei bănești în mărime de până la 2 unități convenționale pentru fiecare zi în care condamnatul a suferit încălcarea condițiilor de detenție, precum și [rambursarea] costurilor și cheltuielilor aferente.

6) În cazul constatării circumstanțelor prevăzute la art. 473² alin. (3), preveniții sunt despăgubiți în conformitate cu art. 385 alin. (5) și (6) sau, după caz, aceștia pot înainta o acțiune civilă.

7) Reducerea pedepsei sau, după caz, încasarea despăgubirii în valoare bănească, prevăzute la alin. (4) și (5), se efectuează indiferent de confirmarea sau neconfirmarea vinovăției organului care pune în executare sentința [de condamnare] sau încheierea [privind plasarea în arest preventiv] ori a persoanelor publice din cadrul acestui organ.

8) Dacă nu se constată încălcări ale prevederilor Articolului 3 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale în cadrul executării pedepsei sau al detenției preventive, instanța de judecată dispune respingerea plângerii.

9) Încheierea adoptată în condițiile prezentului articol este executorie imediat, însă poate fi atacată cu recurs la curtea de apel de către părți, în termen de 10 zile de la data pronunțării, prin intermediul instanței de fond. În cazul încasării mijloacelor bănești, încheierea instanței de judecată se execută în condițiile prevăzute de Codul de executare.”

13. Potrivit articolului VI alin. (3) din Legea nr. 163, persoanele care au depus o cerere la Curtea Europeană a Drepturilor Omului cu respectarea termenului de 6 luni, denunțând condițiile în care fuseseră deținute, pot face uz, în termen de 4 luni, începând cu 1 ianuarie 2019, de remediul prevăzut de legea respectivă.

14. Potrivit articolului 6 alin. (45) din Codul de procedură penală și articolului 64 alin. (2) din Codul penal, o unitate convențională este egală cu 50 lei (aproximativ 2,55 euro (EUR) potrivit ratei oficiale de schimb în vigoare la 1 ianuarie 2019).

15. Pasajele pertinente speței din Raportul din 2017 (pagina 159 și următoarele, capitolul „Rezumatul situației în locurile de detenție”) a Avocatului poporului (ombudsmanul) cu privire la respectarea drepturilor omului în Republica Moldova, prevăd următoarele:

„Timp de două decenii sunt enunțate aceleași probleme sistemice, cum sunt subfinanțarea instituțiilor de detenție, suprapopularea, lipsa igienei, asistența medicală precară, (...), celule reci, lumină insuficientă, umiditate, (...), sisteme de canalizare și de ventilație nefuncționale, lipsa sau insuficiența lenjeriei de pat, a păturilor și obiectelor esențiale de igienă, măsuri ineficiente de dezinfectare și deratizare, etc.

(...)

La 31 decembrie 2017, în sistemul penitenciar erau deținute 7635 de persoane, față de 7762 care erau deținute la 31 decembrie 2016.

(...)

Numărul total al persoanelor private de libertate este constituit din: 6 294 condamnați (6 377 în 2016), 1 341 preveniți (1 385 în 2016) (...).

(...)

Potrivit ultimei evaluări a capacității de cazare a sistemului penitenciar a fost stabilit că, în condiția respectării normelor CPT (...), 6 735 persoane pot fi deținute în instituțiile penitenciare, față de 7 635 persoane deținute la momentul evaluării (31 decembrie 2017). Respectiv, se atestă o suprapopulare de 900 persoane.

(...)

Asigurarea unor condiții minime de detenție în instituțiile penitenciare rămâne o problemă majoră. Actualmente, statul nu-și poate onora obligația de a asigura spații de detenție demne și sigure.”

C. Documente ale Consiliului European

16. Documentele relevante adoptate de către Consiliul European cu referire la ameliorarea remediilor interne, la hotărârile care au la bază o problemă de ordin structural, la supravegherea executării hotărârilor Curții, precum și la conferințele la nivel înalt despre viitorul Curții sunt citate în hotărârea *Burmych și alții v. Ucraina* ((radiere) [MC], nr. 46852/13 și alții, §§ 110-123, 12 octombrie 2017 (extrase)).

17. De asemenea, Curtea face trimitere la rapoartele din 2001, 2004, 2007, 2011 și 2015 cu referire la vizitele efectuate în Republica Moldova de către Comitetul European pentru Prevenirea Torturii și a Tratamentelor sau Pedepselor Inumane sau Degradante (CPT), în modul în care ele au fost rezumate în cauzele *Shishanov* (precitată, §§ 57-60) și *Valentin Baștovoi v. Republica Moldova* (nr. 40614/14, § 12, 28 noiembrie 2017).

18. Pasajele pertinente speței din raportul cu privire la vizita efectuată în Republica Moldova de către CPT în perioada 5 – 11 iunie 2018 prevăd următoarele:

« 10. Informația prezentată de către autoritățile moldovenești la începutul vizitei relevă o scădere ușoară a numărului persoanelor deținute din momentul ultimei vizite a CPT, *id est* de la aproximativ 7770 în 2015 la 7381 în 2018. Delegația a fost informată despre diverse măsuri întreprinse pentru a reduce numărul de deținuți și pentru a remedia problema suprapopulării, care, potrivit autorităților, continuă să afecteze multe instituții.

(...)

29. (...), vizita a relevat că situația în închisorile din Chișinău și Soroca a rămas, în general, neschimbată pentru un număr considerabil de persoane care continuau să fie deținute în condiții care puteau ușor fi calificate ca inumane și degradante.

30. În penitenciarul din Chișinău, numeroase celule continuau să fie în stare precară și prost aerisite, cu o stare de igienă la fel precară, pe lângă faptul că sunt extrem de suprapopulate (spațiul personal în unele cazuri era mai mic de 2 m²). (...).

31. Deja de câțiva ani, există planuri pentru a înlocui actualul penitenciar cu o nouă instituție de detenție provizorie în suburbia Chișinăului. Potrivit informației furnizate de către autorități, începerea construcției unei noi instituții, care a fost anterior amânată în repetate rânduri, actualmente este planificată pentru sfârșitul anului 2018, iar deschiderea sa este programată pentru finele anului 2021. (...).

(...)

37. CPT a aflat cu îngrijorare că situația cu privire la regimul activităților oferite persoanelor aflate în detenție a rămas neschimbată din 2015. În acest mod, practic toți deținuții acestei instituții rămâneau închiși în celulele lor până la 23 ore pe zi, fără a li se oferi vreo activitate în exterior, cu excepția uneia sau a două ore de exerciții în aer liber pe zi, în curți mici.

(...) Comitetul (...) îndeamnă autoritățile moldovenești să acorde cea mai mare prioritate punerii în aplicare a planurilor pentru construcția noii instituții de detenție provizorie la Chișinău. Odată aceasta realizată, actualul penitenciar va trebui închis.”

19. La reuniunea desfășurată în perioada 13-15 martie 2018, Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei s-a pronunțat asupra executării hotărârilor Curții referitoare la condițiile de detenție în Republica Moldova (cauza de referință fiind *I. D. v. Republica Moldova* (47203/06)). Textele corespunzătoare adoptate, în pasajele relevante speței, prevăd următoarele:

«(...)

Măsurile generale:

A) Remediul intern pentru contestarea condițiilor precare de detenție

Adoptarea legislației care instituie un nou remediu intern reprezintă o evoluție pozitivă. Se reamintește faptul că Comitetul a notat anterior că legea menționată părea să respecte principalele exigențe din jurisprudența Curții Europene și recomandările cu privire la măsurile preventive și compensatorii din hotărârea *Shishanov*. Autoritățile acum au confirmat că noul remediu va fi aplicabil tuturor persoanelor deținute, inclusiv persoanelor arestate contravențional sau deținute în izolatoarele de detenție ale poliției. Dat fiind faptul că noul remediu va intra în vigoare începând cu 1 ianuarie 2019, autoritățile sunt invitate să prezinte un raport cu privire la măsurile care urmează a fi întreprinse între timp pentru a oferi o soluționare în contextul plângerilor referitoare la condițiile de detenție, inclusiv pentru cauzele pendinte în fața Curții Europene.

B) Măsurile contra suprapopulării în instituțiile penitenciare (Ministerul Justiției)

Aparent măsurile adoptate până în prezent au determinat o ușoară reducere a numărului total de deținuți condamnați, chiar dacă numărul de deținuți aflați în arest preventiv a crescut ușor. Prin urmare, autoritățile ar trebui să fie îndemnate să continue să întreprindă măsuri împotriva suprapopulării și să prezinte informații cu privire la progresele înregistrate.

C) Condițiile de detenție în instituțiile penitenciare (Ministerul Justiției)

Autoritățile ar putea fi puternic încurajate să-și continue eforturile lor pentru a înregistra progrese concrete în construcția noului penitenciar. În același timp, ar fi util ca Comitetul să-și reitereze apelul de a se conforma, între timp, cu recomandările Comitetului European pentru Prevenirea Torturii și a Tratatului sau Pedepselor Inumane sau Degradante (CPT), care nu impun investiții majore, pentru a asigura un nivel acceptabil de condiții de detenție în Penitenciarul nr. 13.

(...)

Delegații

(...)

Cu referire la măsurile generale

3. salută adoptarea unei legislații care prevede noi remedii preventive și compensatorii pentru a contesta condițiile de detenție, notează că legislația va intra în vigoare la 1 ianuarie 2019 și invită autoritățile să prezinte informații cu privire la măsurile planificate între timp pentru a oferi o reparare deținuților care se plâng de condițiile lor de detenție, inclusiv în cauzele pendinte pe rolul Curții Europene;

4. invită autoritățile să-și intensifice eforturile de luptă împotriva suprapopulării, ținând cont de standardele Comitetului European pentru Prevenirea Torturii și a Tratatelor sau Pedepselor Inumane sau Degradante (CPT) și a recomandărilor relevante ale Comitetului de Miniștri și să informeze Comitetul cu privire la progresele înregistrate;

5. în plus, încurajează autoritățile să-și continue eforturile în construirea noului penitenciar și, până când această nouă instituție va fi funcțională, reiterează importanța respectării recomandărilor CPT astfel încât Penitenciarul nr. 13 să ofere condiții de detenție acceptabile;

(...)”

PLÂNGERILE

20. Invocând Articolul 3 din Convenție, reclamantul se plânge de condițiile sale de detenție, pe care el le consideră contrare acestei dispoziții, precum și de lipsa asistenței medicale în detenție.

21. Invocând Articolul 13 din Convenție, el se plânge de lipsa unui remediu intern efectiv pentru a-și apăra drepturile garantate de către Articolul 3 din Convenție.

ÎN DREPT

A. Cu privire la plângerea formulată în baza Articolului 3 din Convenție

22. Reclamantul pretinde că condițiile materiale de detenție, precum și lipsa asistenței medicale în Penitenciarul nr. 13 din Chișinău, constituie un tratament inuman și degradant. Articolul 3 din Convenție prevede următoarele:

„Nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradant.”

1. Cu privire la pretinsa lipsă a îngrijirilor medicale în detenție

23. Curtea consideră că reclamantul nu a dovedit alegația sa cu privire la lipsa îngrijirilor medicale în detenție. Ea notează că, potrivit documentelor medicale în posesia sa (paragrafele 8-9 *supra*), reclamantul a beneficiat de îngrijiri în detenție în repetate rânduri și la necesitate. De asemenea, ea notează că reclamantul nu a prezentat nicio probă care să demonstreze că starea sa ar fi necesitat alte îngrijiri medicale specifice și pe care el nu le-ar fi primit. În consecință, Curtea consideră că acest capăt de plângere formulat în baza Articolului 3 din Convenție este vădit nefondat și trebuie respins ca inadmisibil, potrivit Articolului 35 §§ 3 și 4 din Convenție.

2. Cu privire la condițiile materiale de detenție

a) Aplicarea Articolului 46 din Convenție în cauza *Shishanov*

24. Curtea reiterează ca ea a constatat faptul că condițiile precare de detenție în Republica Moldova reprezintă o problemă sistemică (*Shishanov*, precitată, § 126). Având în vedere această constatare și aplicând Articolul 46 din Convenție, ea a considerat că Statul reclamat trebuie cât mai rapid să instituie un remediu sau un set de remedii care să aibă efect preventiv și compensatoriu, garantând astfel o reparare efectivă a violărilor Convenției rezultate din condiții precare de detenție în Republica Moldova (*ibidem*, § 139). În acest sens, Curtea reamintește că a adoptat hotărâri-pilot referitoare la condițiile de detenție în privința altor State reclamate (a se vedea mențiunea despre hotărârile corespunzătoare în *Domján v. Ungaria* (dec.), nr. 5433/17, 14 noiembrie 2017). Pasajele din hotărârea *Shishanov*, pertinente pentru prezenta cauză, prevăd următoarele:

« 131. Cu privire la remediu și căile interne de recurs care urmează a fi adoptate pentru a soluționa problema identificată în prezenta cauză, Curtea reamintește că, referitor la condițiile de detenție, remediile „preventive” și „compensatorii” trebuie să coexiste în mod complementar. Astfel, atunci când un reclamant este deținut în condiții contrare Articolului 3 din Convenție, cea mai bună redresare posibilă este încetarea rapidă a încălcării dreptului de a nu fi supus unui tratament inuman și degradant. În plus, orice persoană deținută în condiții care au adus atingere demnității sale trebuie să poată obține o reparație pentru violarea suportată (*Iliev și alții v. Bulgaria*, nr. 4473/02 și 34138/04, § 55, 10 februarie 2011, *Ananyev și alții*, precitată, §§ 97-98 și 210-240, și *Torreggiani și alții*, precitată, § 96).

a) Remediile preventive

132. Curtea reiterează că cea mai bună opțiune ar fi crearea unei autorități speciale responsabile de supravegherea locurilor de detenție; într-adevăr, o astfel de autoritate este în măsură să ofere rezultate rapide (*Ananyev și alții*, precitată, § 215). Pentru ca recursul în fața acestei autorități să fie efectiv, autoritatea respectivă ar trebui (a) să fie independentă de autoritățile responsabile din sistemul penitenciar, (b) să asigure participarea efectivă a deținuților la examinarea plângerilor lor, (c) să examineze plângerile deținuților în timp util și cu diligență, (d) să dispună un vast arsenal de instrumente legale pentru eradicarea problemelor aflate la originea acestor plângeri, și (e) să fie în măsură să ia decizii obligatorii și executorii (*Ananyev și alții*, precitată, §§

214-216). Acest recurs ar trebui să permită, de asemenea, de a pune capăt rapid încarcerării în condiții contrare Articolului 3 din Convenție. (*Torreggiani și alții*, precitată, § 97).

133. Curtea notează că o altă soluție ar fi instituirea unui recurs preventiv pe lângă o autoritate judiciară. Statul reclamat poate fie să creeze un nou mecanism, fie să adapteze recursul existent în fața judecătorului de instrucție (paragrafele 41, 42 și 52 *supra*). (...) Curtea consideră că, în orice caz, eventualul organism judiciar competent ar trebui să aibă competența de a dispune conducerii instituțiilor penitenciare acțiuni concrete de remediere, susceptibile să îmbunătățească nu numai situația reclamantului, dar, de asemenea, și a altor deținuți. În plus, statul ar trebui să definească modalitatea exactă de implementare a măsurilor dispuse de către judecători (*Ananyev și alții*, precitată, §§ 219-220).

b) Remediile compensatorii

134. Cu privire la căile de atac compensatorii pentru condițiile precare de detenție, Curtea reamintește că sarcina probei impusă justițiabililor nu trebuie să fie excesivă. Deținuților le poate fi solicitată demonstrarea faptului că există cel puțin aparent o violare a Articolului 3 din Convenție, și prezentarea probelor accesibile ușor, de exemplu, descrierea detaliată a faptelor de care se plâng, declarațiile altor deținuți, sau plângerile adresate autorităților penitenciarului sau autorităților de supraveghere și răspunsurile lor. Prin urmare, sarcina de a combate aceste afirmații le va reveni autorităților naționale. Cu referire la garanțiile procedurale, Curtea reamintește că plângerea deținutului trebuie să fie examinată într-un termen rezonabil și că normele care reglementează această acțiune trebuie să respecte principiul echității prevăzut la Articolul 6 § 1 din Convenție. Dispozițiile ce reglementează cheltuielile de judecată nu trebuie să impună o sarcină excesivă asupra deținutului a cărui plângere este întemeiată. În plus, acordarea de despăgubiri nu ar trebui să fie condiționată de capacitatea reclamantilor de a prezenta probe referitor la ilegalitatea comportamentului funcționarilor sau al autorităților specificate. Curtea reiterează, în acest context, că condițiile precare de detenție nu sunt neapărat rezultatul omisiunii unor oficiali în particular, dar de cele mai multe ori provin din cauza unor factori de origine mai complexă. În cele din urmă, suma compensației acordate pentru prejudiciul moral ar trebui să fie rezonabilă și să corespundă sumelor acordate de către Curte în cauze similare (*Ananyev și alții*, precitată, §§ 228-230).

135. (...) [Curtea] subliniază că constatarea incompatibilității condițiilor de detenție cu exigențele Articolului 3 din Convenție stabilește, în sine, o puternică prezumție că deținutul respectiv a suferit un prejudiciu moral (*Ananyev și alții*, precitată, § 229).

136. În cele din urmă, Curtea constată că, pentru cei care sunt încă în detenție, un alt tip de remediere este posibil, și anume reducerea pedepsei în funcție de numărul zilelor de detenție incompatibile cu prevederile Convenției. (...).

137. Curtea reamintește că reducerea pedepsei poate constitui o redresare adecvată în caz de condiții materiale precare de detenție, cu condiția, pe de o parte, că aceasta se acordă strict pentru a repara încălcarea Articolului 3 din Convenție și că, în plus, impactul acesteia asupra cuantumului pedepsei persoanei interesate să fie măsurabil (*Stella și alții v. Italia* (dec.), nr. 49169/09 și altele, §§ 59-60, 16 septembrie 2014).

c) Concluzia

138. Curtea nu ține să precizeze care ar fi cel mai bun mod de a institui căile de recurs interne necesare. Statul poate modifica căile de recurs existente sau crea altele noi, astfel încât încălcarea drepturilor prevăzute de către Convenție să poată fi remediată într-un mod efectiv (a se vedea, pentru comparație, *Latak v. Polonia* (dec.), nr. 52070/08, §§

80-81 și 87, 12 octombrie 2010, *Lomiński v. Polonia* (dec.), nr. 33502/09, § 71-72 și 78, 13 octombrie 2010, și *Stella și alții*, precitată, §§ 46-63). De asemenea, acestuia îi incumbă, sub supravegherea Comitetului de Miniștri, să garanteze ca remediul sau remediile nou-create, atât în teorie cât și practică, să respecte exigențele Convenției (*Torreggiani și alții*, precitată, § 98).

139. Curtea a concluzionat că autoritățile naționale trebuie să pună în aplicare fără întârziere un remediu sau o combinație de remedii cu efect preventiv și compensatoriu și, de fapt, să garanteze în mod real repararea efectivă a violărilor Convenției survenite ca urmare a condițiilor de detenție necorespunzătoare în Republica Moldova. Acest remediu sau aceste remedii trebuie să fie conforme cu principiile Convenției (...).”

25. În prezenta cauză, Curtea va examina noul remediu instituit în ordinea juridică internă a Republicii Moldova, printre altele, în lumina principiilor enunțate în hotărârea *Shishanov*, precitată. Ținând cont de faptul că remediul nu este disponibil justițiabililor decât de curând, analiza Curții se va axa mai mult pe dispozițiile legale care îl reglementează, decât pe practica judiciară în acest sens.

b) Crearea unei noi căi interne de recurs în urma hotărârii *Shishanov*

26. Curtea constată că, în urma hotărârii *Shishanov*, precitată, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Legile nr. 163 și nr. 272 având ca obiect, printre altele, modificarea Codului de procedură penală și introducerea în dreptul intern a unei noi căi de recurs în materia condițiilor de detenție (paragrafele 10-13 *supra*). Aceste două legi au fost publicate la 20 octombrie 2017 și, respectiv, la 12 decembrie 2018, iar dispozițiile referitoare la noul remediu au intrat în vigoare la 1 ianuarie 2019.

27. Ea observă că, în aplicarea acestor noi prevederi interne, orice persoană deținută, fie ea condamnată ori plasată în arest preventiv, poate depune la judecătorul de instrucție o plângere pentru a denunța condițiile detenției sale. Plângerea poate fi depusă personal ori prin intermediul unui avocat. Reclamantul trebuie, pe de o parte, să descrie în detaliu condițiile materiale ale detenției sale, precizând perioadele și locurile de detenție, și, pe de altă parte, să solicite judecătorului obligarea administrației instituției penitenciare să înceteze detenția în condițiile contestate.

28. Cu referire la procedura aplicabilă, Curtea notează că judecătorul trebuie să examineze plângerea cu participarea reclamantului și, după caz, a avocatului său. De asemenea, este necesară și participarea reprezentantului instituției penitenciare, căruia îi revine sarcina să probeze că condițiile de detenție ale reclamantului nu erau inadecvate și că acesta nu a suferit vreun prejudiciu moral. Judecătorul de instrucție sesizat trebuie să pronunțe decizia sa în termen de trei luni.

29. În plus, Curtea relevă că, la evaluarea condițiilor de detenție, judecătorul trebuie să țină cont atât de probele prezentate de către părți, cât și de rapoartele instituțiilor naționale și internaționale în acest domeniu. De asemenea, acesta trebuie să țină cont de efectul cumulativ al condițiilor de detenție.

30. Pentru a rezuma, Curtea constată că procedura referitoare la noul remediu se derulează în fața unui judecător care prezintă garanțiile de independență și imparțialitate, precum și toate celelalte garanții asociate unei proceduri judiciare contradictorii; deciziile acestuia sunt obligatorii pentru autoritățile administrative competente și se execută imediat. În plus, ea relevă cu interes că sarcina probei care îi revine deținutului nu pare în nici un caz excesivă. La fel, Curtea notează cu satisfacție că, atunci când evaluează condițiile de detenție, judecătorul trebuie să țină cont de principiile dezvoltate de ea în această materie. Curtea nu consideră nerezonabilă durata de trei luni acordată judecătorului pentru a pronunța decizia sa. Cu toate acestea, judecătorii vor trebui să urmărească respectarea strictă a acestui termen, iar atunci când circumstanțele cauzei vor cere o celeritate particulară, ei vor trebui să examineze cauza într-un termen chiar și mai scurt (a se compara cu *Atanasov și Apostolov v. Bulgaria* (dec.), nr. 65540/16 și 22368/17, § 52, 27 iunie 2017).

31. În prezent, Curții îi revine să se pronunțe asupra măsurilor pe care judecătorul sesizat le poate dispune, care la rândul lor pot avea caracter preventiv și/sau compensatoriu.

i. Caracterul preventiv al remedului

32. Curtea relevă că, atunci când constată că plângerea unui deținut este întemeiată, judecătorul de instrucție poate obliga instituția penitenciară să remedieze situația într-un termen de maximum cincisprezece zile și că, la expirarea acestui termen, administrația instituției penitenciare trebuie să informeze instanța despre măsurile concrete întreprinse.

33. Ea consideră că nimic nu indică faptul că noul remediu nu va oferi șanse reale de ameliorare a condițiilor inadecvate de detenție sau că nu va fi susceptibil de a acorda deținuților o posibilitate efectivă de a aduce aceste condiții în conformitate cu exigențele Articolului 3 din Convenție.

34. De asemenea, ea notează că, în decizia sa din martie 2018, Comitetul de Miniștri al Consiliului European a salutat adoptarea legislației cu privire la noile remedii preventive și compensatorii pentru contestarea condițiilor de detenție, a notat că măsurile adoptate până în prezent de către autoritățile moldovenești păreau să fi permis o reducere ușoară a numărului total de deținuți condamnați și că încurajează autoritățile moldovenești să continue eforturile lor în construirea noului penitenciar (paragraful 19 *supra*). La rândul său, Curtea nu ar putea decât să încurajeze Statul reclamat să intensifice eforturile sale pentru ameliorarea condițiilor materiale, soluționarea problemei legate de suprapopulare, precum și garantarea fiecărei persoane deținute a condițiilor de viață compatibile cu principiile Convenției. Concomitent, ea invită autoritățile moldovenești, *id est* instanțele naționale, să reducă recurgerea la arest preventiv și să utilizeze mai des măsurile alternative detenției (a se compara cu *Ananyev și alții v. Rusia*, nr. 42525/07 și 60800/08, §§ 197-203, 10 ianuarie 2012). Cu toate acestea, Curtea

consideră că îmbunătățirile ușoare deja observate, precum și cele care vor putea fi realizate în viitor, sunt în măsură să ajute autoritățile moldovenești să adopte, inclusiv în fiecare caz în parte, acțiuni concrete și efective pentru a soluționa definitiv problema condițiilor precare de detenție.

ii. Caracterul compensatoriu al remediului

35. În continuare, Curtea notează că judecătorul de instrucție trebuie să ofere o despăgubire deținuților ale căror plângeri cu privire la condițiile precare de detenție sunt întemeiate. Astfel, judecătorul poate: a) dispune reducerea pedepsei condamnatului, calculându-se de la 1 la 3 zile de deducere din pedeapsă pentru fiecare 10 zile de detenție în condiții precare, și b) atunci când reducerea pedepsei nu este suficientă pentru a despăgubi condamnatul sau când perioada încălcării condițiilor de detenție este mai mică de 10 zile, să acorde condamnatului o despăgubire pecuniară în mărime de până la 2 unități convenționale, sau 100 lei (aproximativ 5,10 EUR potrivit ratei de schimb oficiale în vigoare la 1 ianuarie 2019), pentru fiecare zi de detenție în condiții inadecvate.

36. Cu referire la preveniți, Curtea observă că aceștia trebuie să fie despăgubiți de către instanța care stabilește eventuala pedeapsă privativă de libertate, potrivit următoarei formule: două zile de închisoare pentru o zi de arest preventiv în condiții precare. În cazul în care nu poate fi aplicată reducerea pedepsei, prevenitul poate iniția o acțiune civilă pentru a obține o despăgubire.

37. De asemenea, Curtea relevă că acordarea unei despăgubiri pentru condițiile precare de detenție nu este legată de existența unei conduite ilicite din partea persoanelor responsabile sau a unor autorități specifice.

38. Cu referire la primul tip de reparație, și anume reducerea pedepsei, Curtea a avut deja ocazia să constate că o reducere a pedepsei egală cu o zi pentru fiecare perioadă de zece zile de detenție incompatibilă cu Convenția a constituit o redresare adecvată în cazul condițiilor materiale precare de detenție și că, în plus, această formă de redresare a constituit un avantaj incontestabil de a contribui la rezolvarea problemei suprapopulării prin accelerarea eliberării din închisoare a persoanelor deținute (*Stella și alții v. Italia* (dec.), nr. 49169/09 și altele, § 60, 16 septembrie 2014). În măsura în care reducerea pedepsei prevăzute de noile prevederi moldovenești este mai favorabilă deținuților decât cea prevăzută de legislația italiană, Curtea nu ar putea ajunge în speță la o concluzie diferită decât cea operată în *Stella și alții*.

39. Cu referire la compensația pecuniară, prevăzută de către dreptul intern persoanelor care, din diferite motive, nu pot beneficia de o reducere a pedepsei, Curtea reiterează că atunci când un Stat a realizat un pas semnificativ, introducând un remediu compensatoriu pentru repararea unei violări a Convenției, ea urmează să îi acorde o mai mare marjă de apreciere pentru ca acesta să poată organiza acest remediu intern într-o manieră coerentă cu propriul său sistem juridic și cu tradițiile sale, în conformitate cu

nivelul de viață în statul respectiv. Astfel, Curtea poate accepta faptul că un Stat, care a instituit diferite remedii și ale cărui decizii conforme tradiției juridice și nivelului de viață din stat sunt rapide, motivate și executate cu celeritate, acordă sume care, deși inferioare celor fixate de Curte, nu sunt nerezonabile (*Cocchiarella v. Italia* [MC], nr. 64886/01, §§ 80 și 97, CEDO 2006-V, *Stella și alții*, decizie precitată, § 61, și *Domján*, decizie precitată, § 27).

40. De asemenea, Curtea reiterează că a considerat, în *Stella și alții* (decizie precitată, §§ 19 și 62), că mărimea despăgubirii prevăzute de dreptul italian, *id est* 8 EUR pentru fiecare zi de detenție în condiții incompatibile cu Articolul 3 din Convenție, nu părea să fie nerezonabilă sau disproporționată. Ținând cont de realitățile economice din Ungaria, ea a ajuns la aceeași concluzie în cauza *Domján* (decizie precitată, § 28) cu referire la mărimea despăgubirii cuprinsă între 4 EUR și 5,3 EUR pentru fiecare zi de detenție în condiții inadecvate. Ținând cont de jurisprudența precitată și de realitățile economice ale Republicii Moldova, Curtea consideră că quantumul maximal de 5,10 EUR pentru o zi de detenție în condiții precare, prevăzut în calitate de despăgubire de către noile prevederi moldovenești la fel nu ar putea fi considerate ca nerezonabile. Cu toate acestea, ea notează că, diferit de legislația maghiară, legislația moldovenească nu prevede o limită inferioară a măririi despăgubirii care urmează a fi alocată. La acest subiect, ea reamintește că nivelul despăgubirii acordate la nivel intern este un factor important pentru evaluarea eficienței unui remediu (*Atanasov și Apostolov*, decizie precitată, § 64). Acesta fiind notate, Curtea nu ar putea conchide că instanțele naționale nu vor face uz în mod efectiv de noile prevederi interne sau că vor omite să dezvolte o jurisprudență coerentă și uniformă în acest sens. Cu toate acestea, ele vor trebui să supravegheze ca aplicarea noilor prevederi să fie compatibilă cu exigențele Convenției și jurisprudența Curții.

c) Concluzia

41. În lumina celor redat *supra*, Curtea consideră că noul remediu instituit în Republica Moldova prezintă, în principiu, perspective de redresare adecvată a încălcărilor Convenției provocate de către condițiile precare de detenție. Cu toate acestea, Curtea subliniază că această concluzie nu va prejudicia în niciun mod o eventuală reexaminare a chestiunii eficienței remediei respectiv în lumina deciziilor pronunțate de către instanțele naționale și a executării efective a acestora. Ea păstrează competența sa de ultim control pentru orice plângere formulată de către reclamantii care, potrivit principiului subsidiarității, au epuizat căile interne de recurs disponibile (*Stella și alții*, decizie precitată, § 63, și *Domján*, decizie precitată, § 38).

3. Epuizarea noii căi interne de recurs

42. Curtea reiterează că principiile relevante aplicabile în materie de epuizare a căilor interne de recurs instituite în urma unei hotărâri-pilot sunt deja bine-stabilite (a se vedea, printre multe altele, *Demopoulos și alții v. Turcia* (dec.) [MC], nr. 46113/99 și 7 altele, §§ 69-70 și 87-88, CEDO 2010, *Stella și alții*, decizie precitată, §§ 38-41, și *Domján*, decizie precitată, §§ 31-34). În special din această jurisprudență rezultă că, deși epuizarea căilor de interne recurs se apreciază la data depunerii cererii în fața Curții, această regulă suferă excepții care pot fi justificate de către circumstanțele unei cauze anumite, în particular atunci când o cale de recurs a fost instituită în urma unei hotărâri-pilot pronunțate de către Curte.

43. Curtea a menționat *supra* că noul remediu introdus în ordinea juridică internă prin intermediul Legilor nr. 163 și 272 erau în principiu conforme cu criteriile enunțate în hotărârea *Shishanov*, precitată, și că el ar putea *a priori* fi considerat efectiv pentru contestarea condițiilor proaste de detenție în Republica Moldova (paragrafele 26-41 *supra*). Ea observă că acest remediu este disponibil persoanelor condamnate sau plasate în arest preventiv, precum și persoanelor eliberate din detenție, cu condiția respectării termenelor prevăzute de către noile prevederi interne și cu referire la caracterul compensator al remedului. În plus, persoanele ale căror cereri cu privire la condițiile de detenție sunt pendinte în fața Curții pot face uz de remediu prevăzut de legea respectivă, în termen de patru luni începând cu 1 ianuarie 2019.

44. În consecință, Curtea consideră că este justificat să facă o excepție de la principiul epuizării căilor interne de recurs (paragraful 42 *supra*) și că reclamantul, precum și alți justițiabili aflați în aceeași situație, trebuie să facă uz de remediu instituit prin Legile nr. 163 și 272.

45. Cu referire la prezenta cauză, Curtea observă că, în măsura în care pretinde că a fost deținut în condiții contrare Articolului 3 din Convenție, reclamantul trebuie să se prevaleze de noul remediu respectiv în vederea obținerii la nivel național a recunoașterii violării și, după caz, a unei despăgubiri adecvate. În același timp, ea precizează că, dacă reclamantul nu obține câștig de cauză la nivel național, el va avea posibilitatea să depună o nouă cerere la Curte în termen de șase luni după epuizarea acestei noi căi de recurs.

46. Curtea precizează încă o dată că ea își rezervă posibilitatea de a examina coerența jurisprudenței instanțelor naționale cu propria sa jurisprudență, precum și eficiența remedului atât în teorie, cât și în practică. În orice caz, sarcina probei privind eficiența remediilor îi va reveni Statului reclamat (*Stella și alții*, decizie precitată, § 68).

47. Prin urmare, plângerea formulată de către reclamant cu privire la condițiile inadecvate de detenție trebuie să fie respinsă din cauza neepuizării căilor interne de recurs, în baza Articolului 35 §§ 1 și 4 din Convenție.

B. Cu privire la plângerea formulată în baza Articolului 13 din Convenție

48. De asemenea, reclamantul se plânge că nu a avut la dispoziție un remediu efectiv pentru a-și apăra drepturile garantate de Articolul 3 din Convenție, contrar Articolului 13 din Convenție, care prevede următoarele:

„Orice persoană, ale cărei drepturi și libertăți recunoscute de prezenta Convenție au fost încălcate, are dreptul de a se adresa efectiv unei instanțe naționale, chiar și atunci când încălcarea s-ar datora unor persoane care au acționat în exercitarea atribuțiilor lor oficiale.”

49. Curtea a indicat deja că noul remediu este în principiu efectiv în sensul Articolului 35 § 1 din Convenție (paragraful 41 *supra*). Ținând cont de legătura dintre această dispoziție și Articolul 13 din Convenție, ea consideră că respectiva constatare este valabilă în mod egal și pentru prezenta plângere (*Atanasov și Apostolov*, decizie precitată, § 72, și *Domján*, decizie precitată, § 41).

50. Prin urmare, Curtea consideră că prezenta plângere este în mod vădit nefondată și că ea trebuie respinsă în baza Articolului 35 §§ 3 a) și 4 din Convenție.

Din aceste motive, Curtea, în unanimitate,

Declară cererea inadmisibilă.

Redactată în limba franceză și notificată în scris la 28 februarie 2019.

Stanley Naismith
Grefier

Robert Spano
Președinte